

Харченко Інна Іванівна
доктор педагогічних наук, професор
Кузьменко Наталія Миколаївна
старший викладач
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: ВИКЛИКИ ТА ТРЕНДИ

Анотація. У тезах досліджено процес трансформації ділової комунікації під впливом системної цифровізації. Проаналізовано перехід від традиційної комунікативної компетентності до комплексної цифрової грамотності, що охоплює технічні, етичні та правові аспекти. На основі емпіричних даних виявлено розрив між інтенсивністю використання цифрових інструментів та реальним рівнем володіння нормами цифрового етикету й офіційного стилю. Визначено перспективні тренди розвитку комунікативної культури в сучасному освітньому середовищі та професійній діяльності.

Ключові слова: ділова комунікація, цифрова грамотність, комунікативна компетентність, цифровізація, цифровий етикет, освітнє середовище, інновації, професійна підготовка.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій докорінно змінює архітектуру професійної взаємодії. Ділова комунікація сьогодні перестає бути лише інструментом обміну інформацією, перетворюючись на складний мережевий процес, що потребує від фахівця не тільки фундаментальних лінгвістичних знань, а й високого рівня цифрової грамотності. Актуальність теми зумовлена необхідністю адаптації майбутніх випускників до умов, де межа між фізичним та віртуальним офісом стає дедалі прозорішою, а ефективність роботи залежить від швидкості та коректності цифрового відгуку.

Питання цифрової культури та комунікації в останні роки стали об'єктом прискіпливої уваги науковців. Зокрема, Л. Приблуда акцентує увагу на навичках ділової взаємодії як складовій професійного успіху. Т. Сидоренко досліджує

міжнародний досвід формування комунікативної культури. Питання цифрового етикету ґрунтовно висвітлені у працях І. Конюкової, а теоретичні засади цифрової компетентності як освітнього феномену закладені Л. Гавріловою. Дослідження Г. Жили та М. Довбешка підкреслюють динамічний характер цифрової грамотності та важливу роль спеціалізованих платформ у навчальному процесі.

Сучасний науковий дискурс інтерпретує ділову комунікацію як інтегрований процес, що забезпечує трансляцію суспільного досвіду, знань та управлінських рішень. В умовах тотальної цифровізації відбувається трансформація традиційних моделей спілкування. На зміну суворо ієрархічним та лінійним формам приходять гнучкі мережеві формати. Сьогодні поняття «ділова зустріч» або «нарада» дедалі частіше асоціюється з відеоконференціями, а «діловий лист» — з миттєвими повідомленнями у професійних месенджерах.

Формування цифрово-комунікативної компетентності майбутнього фахівця базується на трьох ключових складових: володіння нормами літературної мови, здатність до чіткого та логічного викладу думок, знання особливостей офіційно-ділового стилю.

Управлінсько-стратегічна складова: орієнтація на результат, здатність до переконання, оперативне ухвалення рішень у стресових ситуаціях та навички командної роботи. Технологічна (цифрова) складова: впевнене володіння інструментами хмарної співпраці (Google Workspace, Microsoft 365), професійними платформами (Zoom, Teams, Slack) та системами автоматизації бізнес-процесів.

Цифрова грамотність у контексті ділової комунікації — це не просто набір технічних навичок. Це передусім культура взаємодії в мережі, що включає управління власною цифровою ідентичністю, захист конфіденційної інформації та розуміння психологічних особливостей онлайн-сприйняття. Важливим викликом стає невербальна комунікація в умовах віддаленої роботи: міміка, зоровий контакт під час відеодзвінка та навіть якість фонового зображення стають елементами ділового іміджу.

Окрему увагу слід приділити трансформації мовленнєвих стратегій. Сучасний фахівець має вміти балансувати між швидкістю месенджера та офіційністю ділового етикету.

Для аналізу поточного стану сформованості цих навичок у молоді було проведено комплексне опитування серед 55 здобувачів освіти Сумського національного аграрного університету. У дослідженні взяли участь представники юридичного, ветеринарного, економічного та агротехнологічного факультетів.

Більшість опитаних (56%) вважають свій рівень цифрових навичок «середнім», що вказує на наявність певних бар'єрів у використанні складного професійного софту. Близько 22% визнали свій рівень як «низький».

Переважна більшість студентів (91%) вже інтегрована в онлайн- або змішані форми навчання та спілкування. Понад 70% респондентів зізналися, що відчують складнощі при формулюванні офіційних запитів, скарг або пропозицій у цифровому форматі. Часто виникають проблеми з вибором коректного тону (тональності) спілкування. Лише 49% студентів постійно дотримуються правил цифрового етикету (наприклад, не надсилати голосові повідомлення без попередження, дотримуватися робочого часу в листуванні). Це свідчить про значний розрив між технічним володінням гаджетами та культурою їх використання.

Понад половина респондентів (54%) виявили бажання пройти спеціалізовані курси або воркшопи, присвячені саме цифровій діловій комунікації. Головним трендом найближчих років стане впровадження штучного інтелекту (AI) у процес ділового листування та аналітики. Це вимагатиме від фахівця нових умінь — критичного оцінювання контенту, створеного AI, та майстерності у формуванні запитів. Також посилюватиметься роль кібербезпеки як невід'ємної частини будь-якого акту комунікації.

Освітнє середовище повинно трансформуватися у простір «цифрового коворкінгу», де навчання відбувається не через просте пасивне слухання, а через

активну взаємодію на платформах Moodle, Google Classroom, Zoom, що імітують реальні робочі процеси в сучасних корпораціях.

Таким чином, процес переходу від традиційної комунікативної компетентності до комплексної цифрової грамотності є неминучим етапом професійної еволюції. Основний виклик для сучасної освіти полягає у необхідності подолання «цифрового розриву» та виховання фахівця, який здатен гармонійно поєднувати технологічну оперативність із високою мовною культурою та етичністю. Тільки такий підхід забезпечить конкурентоспроможність випускника на глобальному ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Довбешко М. Використання цифрових інструментів і платформ у розвитку комунікативних навичок здобувачів професійної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 86, том 1. С. 351-356.
2. Конюкова І. Я., Сидоровська Є. А. Цифровий етикет комунікативної культури ХХІ століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2021. № 1. С. 26-30.
3. Приблуда Л. М. Навички ділової комунікації як важлива складова професійної діяльності сучасного фахівця. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 6(12). С. 576-586.